Ускладнення сучасного демографічного розвитку України з ознаками демографічної кризи набувають особливого значення для сфери освіти. Зміни у чисельності контингентів дошкільного та шкільного віку за роки незалежності вже призвели до негативних процесів у системі освіти, зокрема до значної трансформації мережі дошкільних, загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладів. Враховуючи прогнозні розрахунки фахівців Інституту демографії та соціальних досліджень ім. М. В. Птухи НАН України, найбільш складна ситуація у найближчі 10 років очікується з чисельністю осіб у віці 18–23 роки, оскільки до початку 2020-х років їх кількість скоротиться на 40 %. А цей фактор зумовить цілий комплекс негативних наслідків для сфери вищої освіти, зокрема неминучу оптимізацію мережі ВНЗ, зниження притоку додаткових фінансових ресурсів від населення, порушення у трендах центро-периферійної освітньої міграції молоді, скорочення викладацького складу.

Необхідність системного бачення трансформаційних зрушень у сфері вищої освіти зумовлюється насамперед прийняттям нового Закону України від 01.07.2014 р. № 1556-VII «Про вищу освіту», у якому передбачається по суті радикальне переформатування мережі ВНЗ, оскільки скасовується поняття «рівень акредитації», запроваджуються нова система типізації ВНЗ (університет; академія, інститут; коледж), рівні та ступені вищої освіти, вимоги щодо реалізації освітніх програм. Державне замовлення у ВНЗ буде розміщуватися на конкурсних засадах на принципах добросовісної конкуренції, відкритості та прозорості, об’єктивного та неупередженого оцінювання пропозицій учасників конкурсу (ст. 72 Закону). З огляду на вищевикладене, «механічне» перейменування закладів не дасть змоги побудувати ефективну систему вищої освіти, а ігнорування накопичених деформацій у мережі вищої освіти ускладнить її інтеграцію з європейським освітнім простором.

<…> **Висновки.** За роки незалежності України основні параметри системи вищої освіти постійно змінювалися, а найбільш «розбалансованою» виявилася регіональна мережа закладів, що підтверджує аналіз динаміки середньої кількості студентів на один заклад. Розподіл студентів за напрямами підготовки демонструє збереження невиправданої популярності у молодіжному середовищі різноманітних економічних та правових спеціальностей (з точки зору реального працевлаштування), при цьому роль держави у фінансуванні вищої освіти щороку зростає.

Результати проведеного дослідження дають змогу зробити висновок про необхідність оптимізації мережі ВНЗ з огляду на демографічні та соціально-економічні чинники. Підстав для помітного зростання студентського контингенту у найближчі роки немає, тому найбільш дієвими рішеннями щодо збільшення охоплення населення вищою освітою є покращення довишівської підготовки молоді, посилення профорієнтаційної роботи з нею, створення

«привабливих» освітніх програм для дорослого населення, а також, як найбільш перспективний напрям – розширення обсягів підготовки іноземних студентів.

Аналіз фінансових потоків до постачальників освітніх послуг на рівні МСКО 5 [1] доводить намагання держави зберегти інфраструктурний та кадровий потенціал вищої освіти, поліпшити її доступність для молоді. Але дослідження напрямів підготовки за освітньо-кваліфікаційними рівнями та галузями знань у ВНЗ демонструють інерційність ринку освітніх послуг в Україні, недостатню зорієнтованість структури і змісту професійної освіти на потреби економіки, подекуди «ігнорування» навчальними закладами проблем працевлаштування своїх випускників та забезпечення їх продуктивної зайнятості.

У зв'язку з цим актуальною вбачається модернізація моделі вироблення освітньої політики в Україні. Така модель має: розглядати систему вищої освіти як цілісний об'єкт, своєчасно відслідковуючи основні трансформаційні зрушення не тільки на національному, а й регіональному рівнях; збалансувати масштаби та результати її діяльності з обсягами фінансування, потребами національного та регіональних ринків праці (через удосконалення механізму держзамовлення), необхідністю підвищення соціального статусу викладачів вищої школи; створити міцну «платформу» для розробки обґрунтованих державно-управлінських рішень ***(Хмелевська О. Основні трансформаційні зрушення у системі вищої освіти в Україні // Демографія та соціальна економіка. – 2014. – № 2. – С. 22–23, 32).***

[1] МСКО – Міжнародна стандартна класифікація освіти; МСКО 5 – перший етап вищої освіти.